ETT BIDRAG TILL KÄNNEDOMEN OM DJURLIFVET UTE PÅ SKÄREN.

EN ZOOLOGISK UTFLYKT TILL UTKLIPPORNA.

AF

JVAR TRÄGÅRDH.

Under en segelfärd längs Sveriges kuster från Göteborg till Hernösand, som i juni och juli månader 1898 företogs af fyra yngre upsalazoologer, däribland undertecknad, hade jag tagit till min uppgift att studera djurlifvet ute på de yttersta skären.

Det hade ursprungligen varit min afsikt att endast undersöka de minsta, längst ut liggande och af kulturen alldeles oberörda skären. Att göra ett så noggrannt urval, att endast dylika, för mitt ändamål fullt lämpliga lokaler blefvo undersökta, visade sig emellertid omöjligt. Då dessutom under färden tidsutdräkt måste undvikas, samt väder och vind ej sällan voro ogynnsamma, blef följden den, att många lokaler, som det varit synnerligen önskvärdt att få undersöka, måste förbigås, under det andra på grund af den knappt tillmätta tiden ej hunno fullständigt undersökas. Därjämte kommo äfven några andra lokaler, som på grund af sin storlek m. fl. förhållanden voro för mitt ändamål mindre lämpliga, likväl att undersökas.

Då emellertid en af dessa senare, Utklipporna, dock torde erbjuda något af intresse, i synnerhet som vår kännedom om djurlifvet i våra skärgårdar ännu kan anses vara mycket ofullständig, har det synts mig lämpligt att göra den till föremål för denna lilla uppsats, ehuru den skildring af djurlifvet därstädes, som jag kan gifva, naturligtvis ej kan göra anspråk på någon

större fullständighet, då min vistelse på denna lokal blott räckte en half dag.

Utklipporna äro en liten samling af små, låga skär, belägna 2,3 mil söder om Karlskrona och 8 km. SSV om Utlängan, närmaste ö i Blekinge skärgård. På det södra af de två största skären är en fyr, som byggdes 1840 och sammanhänger med en äldre fästningsbyggnad. Enligt uppgift af fyrmästaren hafva Utklipporna länge varit bebodda. För närvarande äro där bosatta tre familjer. Af husdjur finnas blott en ko, får samt ankor.

På hufvudskäret, som har mycket sparsam vegetation, finnes en liten trädgårdstäppa, omgärdad af en stenmur.

Det andra skäret, som ligger mera skyddadt, har på de centrala delarna en rätt rik vegetation och är delvis besådd med gräs för boskapen.

De högsta punkterna på skären ligga omkring 5 m. öfver hafvet. Vid stormar öfverspolas hufvudskäret af vågorna så högt, att skummet stänker ända upp till toppen af det 30 m. höga fyrtornet.

Af skären undersöktes de två större samt ett mindre.

På det *norra skäret* blefvo endast vattensamlingarna undersökta, enär inga redskap för håfning i gräset blifvit medförda. En sötvattensamling, uppfylld af multnande växtdelar och belägen i en sumpig sänka ungefär midt på skäret, befanns hysa ett rikt insektlif, hvarjämte *Triton punctatus* förekom i stor myckenhet. Där påträffades i mängd såväl *imagines* som larver af följande skalbaggar: *Hydroporus planus, H. pubescens, Gaurodytes uliginosus, Hydrobius fuscipes* och *Philydrus maritimus* samt mera sparsamt *Enochrus bicolor* och *Parnus auriculatus*. Dessutom funnos talrikt *Chironomus*, *Corisa*- och *Calopteryx*-larver.

Det *södra skäret* hade, som ofvan nämndes, en mycket sparsammare vegetation; hela den södra delen saknade all växtlighet. Här påträffades under stenar följande skalbaggar:

Carabus granulatus, Feronia nigrita, Harpalus tardus, H. seriepunctatus, Amara lucida, Corymbites æneus; dessutom en fjärilpuppa samt två larver: en större staphylinidlarv samt en noctuidlarv.

Vidare hittades *Coccinella septempunctata, Malachius bi-*

pustulatus, *Cantharis*-arter, *Cynegetis impustulatus* (1 ex.) samt *Apion* sp.

I kreaturspillning förekommo *Aphodius fossor*, *A. ater*, *Sphæridium scarabæoides, Cercyon unipunctatum* samt *C. quisquilium*.

Af myror hittades två arter, hvilka tyvärr ej blifvit bestämda; båda arterna uppträdde talrikt.

Spindlar tillhörande familjerna *Lycosidæ*, *Drossidæ* och *Theridiidæ* funnos i mängd, likaså gråsuggor, hvilka företräddes af *Oniscus murarius*.

Myriopoderna, hvilka i likhet med gråsuggorna förekommo talrikast vid stenmuren omkring trädgårdstäppan, representerades af *Geophilus ferrugineus* och *Polyxenus lagurus*. Oligochæter voro vanliga.

Under bäddar af ruttnad tång på västra stranden af skäret fanns ett myllrande, rikt djurlif; talrika oligochæter, tjocka, frodiga fluglarver och puppor, tillhörande åtminstone fyra arter, larver och fullvuxna individer af den under ruttnad tång vanliga staphyliniden *Cafius xantholoma* samt *Gamasus crassus* KRAM. och *G. crassipes* L., båda i stor mängd.

På skäret funnos inga sötvattensamlingar, men väl gölar med mer eller mindre bräckt vatten i fördjupningar och remnor i klippan, särskildt på den södra stranden. Af dessa undersöktes en större, med fin sandbotten, som genom en djup, mycket smal spricka stod i förbindelse med hafvet. Utom *Gasterosteus aculeatus* i olika utvecklingsstadier samt de i denna del af Östersjön vanligast förekommande molluskerna *Paludinella baltica, Cardium edule* m. fl. hittades endast *Chironomus*-larver, ehuru i jämförelsevis ringa antal; i de mindre gölarna förekommo dessa däremot i oerhörd mängd. Bottnen i hvarje göl var helt och hållet klädd af de rör, som de af slam och algpartiklar förfärdiga åt sig som tillflyktsorter.

Enligt fyrmästarens uppgift besvärades man särskildt vid lugnt väder i hög grad af mygg uti fyrtornet, något som vi voro i tillfälle att konstatera vid ett besök i detsamma; vid hvarje andetag man tog bokstafligen fylldes näsa och mun utaf myggor, som i hundratusental funnos i tornet.

Uti den ofvan nämnda större saltvattensamlingen hade egen-

domligt nog *Triton* på flera ställen lagt sina ägg uti långa, pärlbandlika rader. Inga fullvuxna individer observerades, ej häller några larver, förutom ett par små förkrympta exemplar, som sedermera påträffades uti det hemförda och konserverade materialet. Huruvida man får tillskrifva saltvattnets ogynnsamma inverkan denna omständighet eller ej, är naturligtvis omöjligt att afgöra[1]. Märkvärdigt är i alla fall, att äggen lagts i saltvatten, under det att inga påträffades i sötvattensamlingen på det norra skäret, där *Triton* hade sitt tillhåll. Man ser ju uppgifvet i litteraturen, att batrachier ej förmå uthärda minsta salthalt i vattnet.

Förutom de båda större skären undersöktes ett litet skär, det s. k. Degerhufvudet, som låg vid pass 100 m. söder om hufvudskäret.

På norra sidan af detsamma fanns i en väl skyddad skrefva en vegetation af *Silene*, *Sedum* och gräs. Här fanns en efter förhållandena mycket rik fauna, bestående af spindlar, gråsuggor och myriopoder, tillhörande samma arter, som de förut från hufvudskäret omnämnda. Af skalbaggar hittades *Agriotes lineatus* (med larver), *Malachius bipustulatus*, *Patrobus atrorufus* STRÖM, *Amara fulva*, *Amara* sp. samt *Corticaria* sp. Acariderna representerades af en *Rhyncholophus* samt af *Bdella arctica* THORELL, som kröp omkring öfverallt på klipporna. Under lafvarna påträffades *Chelifer Schæfferi*.

I en liten vattensamling vimlade det af *Chironomus*-larver, under det att ytan var betäckt af podurider. På stranden hoppade ett par exemplar af den lilla flugan *Scatella stagnalis*.

På de båda större skären och särskildt vid stenmuren på det södra påträffades icke mindre än 11 arter landsnäckor, hvilka min följeslagare, fil. kand. E. NORDENSKIÖLD, haft godheten att bestämma. De äro följande: *Vitrina pellucida* MÜLL., *Hyalina cellaria* MÜLL., *Helix costata* MÜLL. (allmän), *H. pulchella* MÜLL. (allmän), *H. hortensis* MÜLL., *H. fruticum* MÜLL., *Pupa muscorum* MÜLL. (allmän), *Balea perversa* L. (allmän), *Clausilia bidentata* STR. samt en *Limax*.

Då, såsom ofvan nämndes, Utklipporna sedan lång tid till-

---

[1] Det kanske borde omnämnas, att en mindre del af äggen voro angripna af en Saprolegniacé.

baka varit bebodda, är det klart, att denna omständighet utöfvat ett stort inflytande på faunans sammansättning. I synnerhet då byggnadsmaterial, jord till trädgårdstäppan, foder åt boskapen o. d. förts öfver från fastlandet, hafva naturligtvis en hel del ovingade former lätt kunnat medfölja.

På så sätt hafva helt säkert landmolluskerna, hvilka ju förekommo i en förvånansvärdt stor rikedom på arter, samt daggmaskar, gråsuggor, myriopoder, podurider, spindlar och acarider transporterats öfver. Hvad särskildt beträffar gråsuggorna och spindlarna kunna de dessutom lätt komma öfver som gratispassagerare vid färden ut till skären. Jag erinrar mig, att vi vid flera tillfällen fingo spindlar med i båten, då vi för att besöka mindre lätt tillgängliga skär lånade smärre segelbåtar, som legat uppdragna på land.

På samma sätt måste man väl äfven förklara förekomsten af vattenödlor; dock synas batrachier ute på skären ej vara en så alldeles sällsynt företeelse. I en sötvattensamling på ett skär i Lilla Nassa skärgård långt ute i Stockholms skärgård påträffades nästan fullvuxna groddjurslarver. Skäret var likväl så otillgängligt, att det var förenadt med ganska stor svårighet att landa där. Likaledes påträffades nästan fullvuxna groddjurslaver i en sötvattensamling på Tjärfven, ett isoleradt skär, 4,500 m. NNV om Söderarms fyr, utanför Norrtälje. I dessa senare fall har man svårt att tänka sig, att transporten förmedlats af människor.

Hvad skalbaggarna angår är det svårt att säga, huru stor rål människan spelat vid deras öfverförande, och det är endast i två fall man kan spåra hennes inflytande, nämligen i fråga om *Carabus granulatus* och *Cynegetis impustulatus*, hvilka båda hafva förkrympta flygvingar. Det ojämförligt största antalet af dem, som påträffades, voro bevingade och kunna lätt blifvit vinddrifna ut till skären. Detta gäller särskildt om *Coccinella septempunctata* och *Cantharis*-arterna, af hvilka enstaka individer ofta påträffas ute på skären. *Malachius bipustulatus* synes vara en rätt vanlig företeelse äfven i de yttre delarna af skärgården. Så t. ex. anträffades denna skalbagge i oerhörda massor ute på ett litet isoleradt skär i Västerviks skärgård, beläget 3 km. utanför närmaste ö åt fastlandet till. Då skäret hade en rätt rik vegetation af *Matricaria* och *Cochlearia*, som vid denna

tidpunkt stodo i blomning, synes det ej vara orimligt att antaga, att djuren, vägledda af sitt luktsinne, hittat vägen ditut, i synnerhet som det är alldeles otänkbart, att de skulle kunnat genomgå sin utveckling ute på skäret.

Hvad slutligen acariderna beträffar, synas dessa hafva stora spridningsmöjligheter, och en noggrannare undersökning skulle helt säkert gifvit ett rikt utbyte af framför allt oribatider.

Sådana hafva nämligen, i likhet med bdelliderna, visat sig vara en snart sagdt konstant företeelse ute på skären, huru isolerade dessa än må ligga. Utaf de 26 skär, som jag hittills haft tillfälle att undersöka, har det endast varit tre, på hvilka inga bdellider funnits (oribatider funnos dock på två af dem), och dessa skär voro så låga, att vågorna äfven vid ej särdeles hög sjö alldeles öfverspolade dem.

Postexpeditören B. VARENIUS meddelar, att han funnit *Phyllobius Oblongus* L. rätt talrikt vid Helsingborg och Lund. Arten uppgifves visserligen af THOMSON i »Skand. Coleopt.» såsom tvifvelaktig för vår fauna, men i den senare utkomna GRILLS »*Catalogus*» lär man dock känna flera fyndorter, näml. i Skåne, Halland och Västergötland samt äfven, att THOMSON sedan hans arbete utgafs själf anträffat den vid Helsingborg. Samma meddelare omnämner dessutom förekomsten af den rara och ståtliga *Cerambyx Cerdo* L. = *Heros* SCOP., THOMS. vid Vegeholm i Skåne.

Prov. läkaren A. G. HELENIUS, Haapavesi, Finland, omnämner till red. följande fynd:

Nebria Gyllenhali var. *Balbi* BON. af stud. B. POPPIUS i Syd-Varanger.

Cartodere Filum AUBÉ af magister H. LINDBERG hösten 1898 i Helsingfors (importerad med frukter från S:t Croix).

Bythinus Nodicornis AUBÉ i Haapavesi hösten 1898 af d:r HELENIUS.

S. L.